

KADERNOTA

Noardeast-Fryslân

2024 - 2027

Datum 6 juni 2023

Versie 1.0

GEMEENTE
NOARD
EAST FRYSLÂN

COLOFON

Opdrachtgever   Gemeente Noardeast-Fryslân

Rapport gegevens

Rapport   Kadernota 2024-2027
Opsteller   P.E Westra

Vastgesteld

Door   College Burgemeester en Wethouders
Datum   12 juni 2023
Paraaf

Gemeente Noardeast-Fryslân

Postbus 1
9100 AA Dokkum
Tel. (0519) 29 88 88

info@noardeast-fryslan.nl
www.noardeast-fryslan.nl

Inhoud

1. INLEIDING	2
2. FINANCIËEL KADER	4
2.1 Begroting is structureel en reëel in evenwicht	4
2.2 Financiële positie	4
3. FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN	8
3.1 Gemeentefonds	8
3.2 Sociaal Domein	9
3.3 Omgevingswet	11
3.4 Integraal huisvestingsplan	12
3.5 Bedrijfsvoering	12
3.5.1 Opheffen centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel	12
3.5.2 Ombouw organisatie	13
3.5.3 Huisvesting	13
3.5.4 ICT	14
3.5.5 Budgethouderschap	15
4. NIEUW BELEID	16
4.1 Onuitstelbaar en Onvermijdbaar	16
BIJLAGEN	18
Bijlage 1: Technische uitgangspunten	19
Bijlage 2: Onderbouwing Nieuw Beleid	20

1. INLEIDING

Voor u ligt de eerste Kadernota van de gemeente Noardeast-Fryslân. Het financieel perspectief voor de komende jaren dat hierin geschetst wordt, is tweeledig. De eerste jaren is sprake van een overschot, maar bij onveranderd Rijksbeleid zien wij vanaf 2026 een tekort ontstaan. Het maakt het uitermate lastig om langjarige investeringen aan te gaan. Veel gemeenten kampen met dit probleem. In gezamenlijkheid is hierover inmiddels de noodklok geluid bij het Rijk.

In de eerste jaren van de gemeente Noardeast-Fryslân heeft het college in het voorjaar een Perspectiefnota gepresenteerd. Daarin werd in grote lijnen een financieel vooruitzicht gegeven, waarover een debat in de raad plaatsvond in de aanloop naar de begrotingsbehandeling in het najaar. Deze Kadernota geeft een gedetailleerder financieel beeld, waarmee de contouren van de begroting grotendeels worden vastgesteld. Over de Kadernota vindt daarom, naast een debat, ook besluitvorming plaats.

Het financieel perspectief laat voor de jaren 2024 en 2025 een positief saldo zien.

Om die reden zijn door het college alle voorstellen voor nieuw beleid met een incidenteel karakter gehonoreerd. Voor de jaren 2025 en 2026 zijn de vooruitzichten voorsnog minder rooskleurig. Over de hoogte van de Algemene Uitkering zijn door veel gemeenten bezwaren geuit en de gesprekken met het Rijk hierover zijn in volle gang. Voordat daar meer duidelijk over is, is het wel uitermate lastig voor gemeenten om langetermijninvesteringen aan te gaan.

Het college van Noardeast-Fryslân is dan ook erg terughoudend om voorstellen voor nieuw beleid met een structureel effect te honoreren. Alleen de meest noodzakelijke voorstellen zijn in deze Kadernota opgevoerd. Met name voorstellen voor de uitbreiding van personeel zijn aangehouden. Het college wil daarbij eerst de ontvlechting en de effecten daarvan op ambtelijke organisatie afwachten.

Om de begroting ook meerjarig sluitend te krijgen, is onderzoek gedaan naar de onderuitputting van budgetten.

De afgelopen jaren zijn diverse budgetten niet volledig besteed. Dit onderzoek heeft echter uitgewezen dat deze onderuitputting over de hele linie een incidenteel karakter heeft. Met name de extra Rijksmiddelen voor de (personele) inzet op Corona, de opvang van Oekraïners en de aanpak van energiearmoede hebben voor minder besteding van de reguliere budgetten gezorgd. Dit betekent ook dat de komende jaren in die budgetten een inhaalslag zal worden gemaakt. Bovendien zijn de kosten over de hele linie gestegen. Een structurele verlaging van de budgetten acht het college op dit moment dan ook niet wenselijk. Wel zullen we de onderuitputting de komende jaren nauwlettend blijven monitoren.

Naast besparingen is ook gekeken naar het vergroten van de inkomsten.

Op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenteraad hebben we de afgelopen jaren de lastendruk voor onze burgers binnen de perken gehouden. Zo hebben we de grote stijging van de WOZ niet vertaald naar een verhoging van de OZB. Omdat nog steeds veel inwoners van onze gemeente het financieel moeilijk hebben, stelt het college voor om die ingezette lijn te bestendigen en niet meer belasting te heffen om de inkomsten te vergroten.

Alles overziend kiest het college ervoor om geen sluitende meerjarenbegroting af te geven

Het college wil eerst de landelijke ontwikkelingen en onderhandelingen over de hoogte van het accres vanaf 2026 afwachten. Ook de financiële effecten van de ontvlechting en de onderuitputting van budgetten willen wij de komende jaren eerst helderder krijgen. De positieve begrotingssaldi voor 2024 en 2025 maken dat ook mogelijk. Met de negatieve

begrotingssaldi vanaf 2026 geven we wel de waarschuwing af dat bij onveranderd Rijksbeleid bezuinigingen of lastenverzwaring dreigen.

Al met al is deze eerste Kadernota een nota met twee gezichten: positief en somber gestemd. Positief voor de korte termijn, met veel ruimte voor ontwikkelingen die een eenmalige bijdrage vragen. Somber voor de lange termijn vanwege het onduidelijke financiële perspectief vanuit het Rijk. Maar ook strijdvaardig om met het Rijk de discussie aan te gaan in het belang van de hoognodige langetermijninvesteringen in onze *Mienskip*.

2. FINANCIËEL KADER

In hoofdstuk 1 is het financiële kader al grotendeels geschetst. In hoofdstuk twee gaan we dit kader verder toelichten. In hoofdstuk drie komen de financiële onzekerheden aan bod.

2.1 Begroting is structureel en reëel in evenwicht

De gemeente heeft de plicht om haar begroting structureel en reëel in evenwicht te hebben. De provincie heeft als toezichthouder een wettelijke plicht om gemeentelijke begrotingen te toetsen op dit evenwicht. Deze toets vindt plaats op het eerste begrotingsjaar. Als dit niet in evenwicht is moet aangetoond worden dat het evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming wordt hersteld. Hierbij mag geen sprake zijn van een opschuivend meerjarenperspectief waarbij in de opvolgende begrotingen alleen de laatste jaarschijf sluit. Het is dus belangrijk om het begrotingsjaar structureel in evenwicht te hebben en te houden.

Voor het financieel beleid wordt als uitgangspunt genomen dat er ruimte voor nieuw beleid aanwezig is, met als randvoorwaarde dat er sprake is van een structureel en reëel sluitende begroting en dat daarnaast de Algemene reserve gedurende de hele begrotingsperiode aan de minimum vastgestelde randvoorwaarde moet voldoen.

2.2 Financiële positie

De financiële positie van de gemeente Noardeast-Fryslân bestaat uit de structurele positie en de eenmalige positie. De structurele positie van de gemeente zijn de jaarlijks terugkerende baten en lasten die opgeteld tot een saldo leiden en de eenmalige positie zijn de reserves van de gemeente.

2.2.1 Structurele positie

Voor het opstellen van het meerjarenperspectief 2024-2027 nemen wij de jaarschijf 2024 uit de primitieve begroting 2023-2026 (inclusief raadsvoorstel) als uitgangspunt.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van het begrotingssaldo tezamen met de al besloten wijzigingen en de effecten van zowel de onvermijdbare als vermijdbare financiële ontwikkelingen.

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Raming primitieve begroting (2023-2026)	8.634	9.387	2.551	2.551
Al toe besloten/ verwerkt in begrotingswijzigingen	-3.053	-2.904	-2.904	-2.904
Onvermijdbare autonome ontwikkelingen	1.168	1.096	-146	-1.467
Beïnvloedbare financiële ontwikkelingen	-915	-915	-915	-915
Bijgesteld structureel exploitatiesaldo 2024-2027	5.834	6.664	-1.414	-2.735

Uit bovenstaande tabel blijkt dat gemeente Noardeast-Fryslân voldoet aan de wettelijke plicht van de Provincie door een sluitende begroting 2024 te presenteren. De eerste jaren is sprake van een overschot, maar bij onveranderd Rijksbeleid zal er vanaf 2026 een tekort ontstaan.

Aangezien gemeenten de meerjarenbegroting voor 4 jaar opstellen, was bij vaststelling van de begroting 2023-2026, jaarschijf 2027 nog niet beschikbaar. Deze jaarschijf komt bij de begroting 2024 tot stand. Indicatief is deze hier wel opgenomen.

De mutaties tussen de meerjarenraming uit de begroting 2023-2026 en het bijgestelde structurele exploitatiesaldo worden in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Al toe besloten/ verwerkt in begrotingswijzigingen:				
2e Tussentijdse rapportage 2022	-72	-72	-72	-72
Belastingopbrengsten	414	414	414	414
Aanvullend krediet CBS de Pionier	-60	-60	-60	-60
Ontvlechting en inrichting organisatie NF 2024	-1.128	-1.128	-1.128	-1.128
1 ^e Tussentijdse rapportage 2023	-2.207	-2.058	-2.058	-2.058
Totaal wijzigingen na vaststellen begroting	-3.053	-2.904	-2.904	-2.904
Onvermijdbare (autonome) ontwikkelingen:				
Meicirculaire 2022	6.241	4.807	4.980	5.235
<i>Gemeenschappelijke regelingen</i>				
Bijstelling bijdrage FUMO	-196	-106	-106	-106
Bijstelling bijdrage VRF	-413	-413	-413	-413
Bijstelling bijdrage Dokwurk	-188	-116	-231	-207
Bijstelling bijdrage Mobiliteitsbureau	-597	-597	-597	-597
<i>Bedrijfsvoering</i>				
Autonome prijsstijging (3,2%)	-1.037	-1.037	-1.037	-1.037
Autonome stijging loonkosten (5,2%)	-1.722	-1.722	-1.722	-1.722
ICT	-320	-320	-320	-320
Omgevingswet	-600	-600	-600	-600
Integraal huisvestingsplan	0	1.200	-100	-1.700
Totaal (autonome) ontwikkelingen, onvermijdbaar	1.168	1.096	-146	-1.467
Beïnvloedbare financiële ontwikkelingen				
Nieuw Beleid ¹	-1.231	-1.231	-1.231	-1.231
Indexatie OZB	316	316	316	316
Totaal beïnvloedbare financiële ontwikkelingen	-915	-915	-915	-915
Totaal mutaties structureel exploitatiesaldo	-2.800	-2.723	-3.965	-5.286

2.2.2 Eenmalige positie

De eenmalige positie van de gemeente Noardeast-Fryslân bestaat uit de Algemene reserve. De Algemene reserve is gesplitst in de Algemene reserve ter dekking van risico's en de Algemene reserve welke vrij besteedbaar is.

¹ zie onderbouwing van het nieuw beleid in hoofdstuk 4.

Bij het bepalen van de minimale omvang van de Algemene reserve wordt het uitgangspunt genomen dat de minimale omvang gelijk moet zijn aan de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald aan de hand van risico-inventarisatie van NARIS. De risico-inventarisatie van NARIS wordt 2 maal per jaar uitgevoerd, bij de jaarrekening en bij de begroting. De minimale benodigde omvang is afgezonderd in de Algemene reserve ter dekking van de risico's.

Met betrekking tot de eenmalige financiële positie is in onderstaande tabel de stand van het vrij besteedbare deel van de Algemene reserve van Noardeast-Fryslân weergegeven. De geraamde toevoegingen en onttrekkingen (meerjarig) zijn op dit saldo gemuteerd, zodat er een saldo op basis van rechten en verplichtingen ontstaat. In de volgende tabel wordt de stand van de Algemene reserve weergegeven.

Bedrag (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Stand 1 januari	21.538	25.079	14.897	20.955	19.471
Resultaatsbestemming rekening 2022	7.200				
Algemene reserve ter dekking van risico's	1.716				
Primitief geraamde stortingen	150	150	150	150	150
Verwacht resultaat 2023	3.575				
Saldo kadernota 2024-2027		5.834	6.664		
Totaal vermeerderingen	12.641	5.984	6.814	150	150
Geraamde onttrekkingen begroting 2023	-5.481	-1.659	-756	-220	-35
Diverse begrotingswijzigingen	-1.619				
Aanvulling algemene reserve ter dekking van risico's (RV JR 2022)	-2.000				
Nieuw Beleid Kadernota 2024		-4.507			
Saldo kadernota 2024-2027				-1.414	-2.735
Aanvulling Ontwikkelfonds		-10.000			
Totaal verminderingen	-9.100	-16.166	-756	-1.634	-2.770
Stand 31 december	25.079	14.897	20.955	19.471	16.851

Het vrij besteedbare bedrag van de Algemene reserve op basis van meerjarige verplichtingen bedraagt € 16,9 miljoen.

Ontwikkelfonds

In 2019 is het ontwikkelfonds gevuld met de opbrengsten van de verkoop van de gemeentelijke Eneco-aandelen. Anno 2023 heeft dat fonds gezorgd voor de financiering van diverse mooie projecten, zoals Bruisend Hart Hallum en de afronding van Watersportdorp Kollum. Voor de herontwikkeling van het Harddraverspark blijken de gereserveerde middelen echter niet toereikend en stelt het college voor daarvoor extra geld in het fonds te storten vanuit de goed gevulde algemene reserve van de gemeente. Doordat gemeente Noardeast-Fryslân een gemeente is die snel op ontwikkelingen wil inspelen stelt het college aan de raad voor om het ontwikkelfonds te vullen met € 10 miljoen om zo in te kunnen spelen op ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld het Harddraverspark en MFC Burdaad.

Indien de raad het besluit neemt om € 10 miljoen toe te voegen aan het ontwikkelfonds, ziet het verloopoverzicht er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Stand 1 januari	0	15.318	12.026	10.063	0
Toevoeging begroting	1.500		362		10.000
Inkomst Eneco Aandelen	14.900				
Totaal vermeerderingen	16.400	15.318	12.388	10.063	10.000
Herstructurering Terp Hallum	-482				
Leefbaarheidsinitiatieven	-98	-161	-190	-150	
Herstructurering Bjrke-Kastanjehof Kollumerzwaag	-85				
Paad Ians it Waad *	-400			-200	
Noordelijke Stadsentree – Panwurk *	-17	-114	-1	-4.061	
Duurzaamheidsleningen		-250			
Watersportdorp Kollum		-655			
Bruisend Hart Hallum		-600			
GSP en Biodiversiteit		-50			
Stadsontwikkelingsmaatschappij Dokkum		-1.462			
Holwerd aan zee *				-5.000	
Sportconcentratie Tolhuispark			-2.134	-652	
Harddraverspark					-3.000
MFC Burdaard					pm
Totaal verminderingen	-1.082	-3.292	-2.325	-10.063	-3.000
Stand 31 december	15.318	12.026	10.063	0	7.000

* De middelen opgenomen bij 2023 zijn verplichtingen/reserveringen. Deze zijn nog niet besteed.

3. FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN

In hoofdstuk 3 worden de belangrijke financiële ontwikkelingen toegelicht die invloed hebben op de gemeentelijke begroting.

3.1 Gemeentefonds

Gemeenten ontvangen bijna de helft van hun inkomsten via het gemeentefonds. Voor de begroting van het komende jaar zijn ze verplicht om zich te baseren op de stand van de meicirculaire. Daarom wordt er ieder jaar reikhalzend uitgekeken naar dit document.

Nieuwe financieringssystematiek

Eind 2021 is bij het vaststellen van het nieuwe coalitieakkoord Rutte IV “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” besloten na 2025 een nieuwe financieringssystematiek te ontwikkelen voor de lagere overheden. Een eventuele mogelijkheid voor een uitbreiding van het lokaal belastinggebied wordt hierbij betrokken.

Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over de verdere ontwikkeling van de nieuwe financieringssystematiek tussen het Rijk en gemeenten. Hoe de nieuwe financieringssystematiek eruit gaat zien is nog niet bekend. De betrokken partijen gaan deze de komende jaren verder uitwerken. Het is het voornemen van het kabinet om voor de zomer een uitvoeringsplan met tijdpad naar de Kamer te sturen over de nieuwe financieringssystematiek. De VNG heeft namens de gemeenten ingezet op voorwaarden rondom verruiming belastinggebied op basis van een advies van de commissie Financiële ruimte.

Ravijn 2026 gedeeltelijk gedempt en opgeschoven naar 2027 e.v.

In de miljoenennota 2023 (en ook de septembercirculaire 2022) heeft het Rijk voor het begrotingsjaar 2026 eenmalig € 1 miljard extra aan gemeenten beschikbaar gesteld, boven op de beschikbaar gestelde structurele middelen uit het coalitieakkoord. Hiermee verlaagt het Rijk het financieel gat in 2026 gedeeltelijk. Het accres wordt vanaf 2026 enkel aangepast voor de loon- en prijsontwikkelingen. Het leidt ertoe dat het ravijnjaar opschuift naar 2027. Ook voor Noardeast-Fryslân is dit gat te zien in de meerjarenraming. Wij vinden dat het kabinet dit moet oplossen. Medio maart heeft de provincie hierover ook een brief geschreven aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en opgeroepen hierover snel duidelijkheid te geven richting de gemeenten. Daarnaast steunt gemeente Noardeast-Fryslân de motie ‘Hervormingsagenda Instemming BALV Najaar mits wordt voldaan aan voorwaarden’ welke 14 juni 2023 ingediend wordt tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten om duidelijkheid te krijgen over de financiën na 2026.

Incidentele compensatie voor de jeugdzorg

Het Rijk en de VNG hebben 18 april 2023 een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda jeugd. In de meicirculaire 2023 wordt voor jeugdzorg, onder voorbehoud van omzetting naar een definitief akkoord op de Hervormingsagenda, voor 2024 en voor 2025 beschikbaar gesteld.

De gemeente had al een stelpost in de begroting opgenomen, in afwachting van het principeakkoord. Dit was mogelijk op basis van een afspraak tussen het Rijk, IPO en VNG. Door het principeakkoord vervalt de stelpost voor 2024 en 2025.

De stelpost is geen budgettaire garantie dat het geld ook daadwerkelijk structureel beschikbaar komt in 2027. Voorzichtigheidshalve hebben wij de stelpost vanaf 2027 en de jaren erna bijgesteld naar het prijspeil van 2025.

Het verloopoverzicht van de verwerkte stelpost in de begroting ziet er als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Verwerkte stelpost jeugdzorg n.a.v. Meicirculaire '22	-2.353	-2.169	-2.169	-2.169
Bijstelling stelpost n.a.v. Septembercirculaire'22	784	721	721	721
Aangepaste stelpost	-3.137	-2.890	-2.890	-2.890
Werkelijke ontvangst n.a.v. Meicirculaire '23	4.065	2.470	-	-
Bijstelling stelpost n.a.v. Meicirculaire '23			-420	-420
Stelpost jeugdzorg	0	0	-2.470	-2.470

3.2 Sociaal Domein

In het Sociaal Domein rijgen de ontwikkelingen zich aaneen, zowel landelijk als binnen onze eigen gemeente. We willen de beweging van 'achter naar voren maken', dus meer inzetten op preventie, efficiënter en sneller inspelen op de zorgvraag van (jeugdige) inwoners. Daarnaast maken we ons zorgen over de stijgende kosten van de Jeugdzorg.

Onderwijs en Zorg

We blijven daarom vol inzetten op een betere verbinding tussen Onderwijs en Zorg, om enerzijds de zorg dichterbij en laagdrempeliger op de scholen te organiseren en anderzijds de kosten terug te brengen. De versnelling van dit project is inmiddels ingezet met de incidentele middelen die daarvoor beschikbaar zijn gesteld uit het jaarrekeningresultaat van 2021. De komende jaren verwachten we de financiële effecten van dit project structureel te kunnen vertalen in de begroting. Dat geldt ook voor andere projecten met een verwacht financieel voordeel op langere termijn, zoals het project Welzijn en Zorg en de brede mienskipsoanpak.

Jongerenloket

Die financiële voordelen hebben we op dit moment nog niet scherp genoeg beeld om ze al op te kunnen nemen in de begroting. We stellen wel voor om, aan de hand van goede monitoring en budgetbewaking, gerealiseerde besparingen en overschotten binnen het Sociaal Domein meteen in te zetten voor andere projecten. Met name de inrichting van een Jongerenpunt voor de gemeente Noardeast-Fryslân en haar maatschappelijke partners willen we op die wijze bekostigen.

Het gaat hierbij om een structurele investering van € 345.000. Alle jongeren van 16 tot 30 jaar, dus ook kwetsbare jongeren, worden met het Jongerenpunt bediend, begeleid en doorgeleid naar bijv. Werkstart, Dokwurk, het Gebiedsteam of onze maatschappelijke partners. Vanuit het Jongerenpunt worden initiatieven ontwikkeld om kwetsbare jongeren te helpen, ontschot te werken en een sluitende aanpak te creëren. Dit moet leiden tot een bezuiniging op de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG).

Gemeentepolis en eigen risico zorgverzekering

Binnen het bestaande budget voor armoedebeleid maken we middelen vrij middelen voor het uitbreiden van de Gemeentepolis. Aan uitkeringsgerechtigden en overige minima (tot 120%) bieden wij nu de AV-Friese Compleet polis aan als collectieve zorgverzekering. Tegen een gunstig tarief is dit een zeer uitgebreide zorgverzekering voor de doelgroep. De wens van de doelgroep is om meer keuze aan te bieden. De AV-Friese Compleet is namelijk voor veel mensen te uitgebreid en daarmee te kostbaar, waardoor zij voor een andere, meer eenvoudige polis kiezen of alleen voor een basisverzekering. Daarnaast doen we onderzoek naar een tegemoetkoming in het eigen risico van de zorgverzekering.

Aanpak laaggeletterdheid

De structurele inzet op de aanpak van laaggeletterdheid willen we ook binnen de bestaande budgetten meenemen. Het gaat hierbij om € 52.000 per jaar. Op die manier willen we de zelfredzaamheid van de doelgroep vergroten.

Budgetten Jeugd en Wmo

Ook gaan we, met het verplaatsen van de kosten van 'achter naar voren', bestaande zorgbudgetten voor Jeugd en Wmo steeds meer inzetten om die beweging te bekostigen. We doen dat binnen de bestaande projecten Onderwijs en Zorg en Welzijn en Zorg, waarbij we ook kijken naar inbedding binnen een integrale *mienskipsoanpak*. Dat laatste doen we ook in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de extra financiële middelen die daar vanuit het Rijk beschikbaar voor zijn gesteld. De structurele uitzetting van € 300.000 voor de versterking en herijking van de welzijnsorganisatie, die onderdeel vormt van het project Welzijn en Zorg, wordt eveneens vanuit deze middelen bekostigd.

Inkomensafhankelijke eigen bijdrage Wmo vanaf 1 januari 2026

Om de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te verbeteren, heeft het kabinet besloten om voor alle Wmo-voorzieningen waar nu het abonnementstarief voor geldt, een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. Op dit moment betaalt elke cliënt die van een of meer van deze voorzieningen gebruik maakt, € 19 per maand (het abonnementstarief), ongeacht het inkomen. Met de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage wordt de hoogte van de eigen bijdrage bij alle maatwerkvoorzieningen afhankelijk van het inkomen. Deze wijziging gaat per 1 januari 2026 in. Hoe de nieuwe, inkomensafhankelijke eigen bijdrage er precies uit komt te zien wordt door het Rijk in de komende periode verder uitgewerkt.

Tiid foar Aksje

Het motto van Tiid Foar Aksje is: Alle jongeren fysiek en mentaal gezond in beweging! Met hun inzet en activiteiten gaat Tiid Foar Aksje jeugdproblematiek tegen en maken zij vrijetijdsbesteding zinvoller en leuker. Jongeren maken kennis met verschillende vormen van vrijetijdsbesteding, zodat zij talenten ontwikkelen en ontdekken waar hun interesses liggen. Jongeren organiseren ook zelf activiteiten, samen met het team. Jongeren worden gestimuleerd om aan sport-, muziek- en kunst- en vrijwilligersactiviteiten deel te nemen. Dit past helemaal binnen de doelstellingen van het GALA, IZA en de Hervormingsagenda Jeugd. De structurele kosten van € 100.000 willen we dan ook vanuit die budgetten bekostigen.

Kindertoeslagenaffaire

We gaan invulling geven aan landelijk afgesproken doelen met betrekking tot een verbeterde dienstverlening aan kwetsbare inwoners die gevolgen ondervinden van de Kindertoeslagenaffaire. De financiële middelen die hiervoor in de Algemene Uitkering beschikbaar worden gesteld, worden voor dit doel gereserveerd. Dat geldt ook voor de structurele middelen à € 34.000 in de Algemene Uitkering voor het toezicht op de kinderopvang. Ook deze middelen worden voor dit doel gereserveerd en bestemd voor de inzet van de GGD.

Lokale Inclusie Agenda

Met een eenmalig bedrag van € 245.000 wordt de Lokale Inclusie Agenda (LIA) voor de komende jaren bekostigd. Met de LIA werken we aan een samenleving waarin iedereen optimaal mee kan doen, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen. Voor 2024 gaat het om een bedrag van € 165.000 en voor 2025 en 2026 om € 40.000 per jaar.

Visie Wonen-Zorg-Welzijn

Verder is het opstellen van een visie voor Wonen-Zorg-Welzijn en een bijbehorend uitvoeringsprogramma ook een belangrijke opgave binnen het Sociaal Domein. We pakken dit eerst regionaal op samen met het provinciale ondersteuningsteam dat daarvoor is ingesteld. We leggen daarbij zoveel mogelijk de verbinding met onze eigen projecten Zorg en Welzijn en de *mienskipsoanpak*. Met name ook bij de uitvoering.

Tot slot zien we in het Sociaal Domein dat de beschikbaarheid van menskracht door de krappe arbeidsmarkt geen vanzelfsprekendheid meer is, zoals in de voorgaande jaren wel het geval was. Dit is een behoorlijke uitdaging voor de komende jaren. We doen er alles aan om ervoor te zorgen dat dit de uitvoering van al onze projecten niet in de weg staat.

3.3 Omgevingswet

Na 1 januari 2024 zal het traject van de verdere implementatie doorgaan. Er wordt verder gewerkt aan het definitieve Omgevingsplan welke per 1 januari 2030 klaar moet zijn. Ook zullen de werkprocessen en inrichting van de systemen en organisatie verder verfijnd worden zodat duurzaam aan de uitgangspunten van de Omgevingswet kan worden voldaan. De rijksoverheid gaat in oktober een communicatiecampagne houden om de mensen te wijzen op de veranderingen. Het zal dan vooral gaan om het wijzen op de toegang tot een nieuw landelijk digitaal loket: het DSO. Daar kan men terecht voor alle regelgeving die geldt in de gemeente, of er al dan niet een vergunning voor bepaalde activiteiten nodig is en er kan via dat loket een vergunning worden aangevraagd. Onze gemeentelijke website zal ook aangepast worden en de medewerkers van ons KKS worden opgeleid om de burgers en bedrijven van de nodige informatie en hulp te voorzien.

Overdracht taken naar de FUMO

Uit de Omgevingswet volgt dat we een belangrijk deel van onze taken op het gebied van milieu (vergunningen, toezicht en handhaving) over moeten dragen aan de provinciale Omgevingsdienst, de FUMO. Deze overdracht van taken is verplicht. De financiële gevolgen hiervan worden in juli 2024 bekend. We verwachten dat de kosten van de uitvoering van deze taken bij de FUMO hoger zullen uitvallen dan de kosten die wij momenteel maken voor deze taken. Door het schrappen van formatie (milieu-gerelateerde functies) verwachten we deze meerkosten deels op te kunnen vangen. De uitwerking komt terug in de begroting 2024.

Hogere kosten

Voor de implementatie van de omgevingswet is budget beschikbaar gesteld door de raad. Vanaf de inwerkingtreding van de omgevingswet krijgen we te maken met transformatiekosten. Dit zijn kosten die de gemeente maakt na de invoering van de omgevingswet (1 januari 2024) totdat de wet volledig is geïmplementeerd (1 januari 2030). Deze kosten worden veroorzaakt door het leren werken met nieuwe systemen, nieuwe werkwijzen en nieuwe wet- en regelgeving. Door er mee aan de slag te gaan vanaf 1 januari wordt duidelijk of extra budget nodig is voor inhuur van capaciteit.

Naast de kosten van de implementatie en transformatie verwachten we een daling van de legesinkomsten. Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen meer activiteiten vergunningsvrij uitgevoerd worden, dit zorgt voor minder aanvragen. Hier tegenover staat dan wel weer dat het mogelijk is om voor milieuvergunningen leges in rekening te brengen. Over de te hanteren leges zijn provinciaal afspraken gemaakt. In de kadernota wordt uitgegaan van een daling van de legesinkomsten met 40%, zijnde € 600.000.

Het Rijk vergoedt een deel van de kosten van de implementatie van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het Bouwen door een tegemoetkoming aan de gemeenten. Voor 2022 hebben de gemeenten een tegemoetkoming ontvangen. Er dient nog besluitvorming plaats te vinden over de tegemoetkoming van het Rijk voor de jaren 2023, 2024 en 2025.

Over deze tegemoetkoming van het Rijk verwachten we in de loop van 2023 vanuit het Rijk meer duidelijkheid.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

Tegelijk met de Omgevingswet wordt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen ingevoerd. Voor de meeste bouwprojecten moeten aannemers een gecertificeerde kwaliteitsborger inhuren, die de technische werkzaamheden controleert. De gemeente toetst de technische aanvraag dan niet meer vooraf en er vindt geen toezicht door de gemeente op de bouw plaats. De kwaliteitsborger bepaalt of het bouwwerk aan de wettelijke eisen voldoet. Zo niet dan moet de gemeente handhaven. Wij verwachten dat de introductie van deze nieuwe werkwijze nog veel gewinning van beide kanten zal vragen. Wij gaan ervan uit dat er de komende twee jaren nog intensieve ondersteuning bij vragen en begeleiding bij bouwprojecten nodig is.

Deze wet heeft ook een financieel effect op zowel onze organisatie als burgers en bedrijven. Doordat de gemeente bepaalde activiteiten niet meer uitvoert kunnen hiervoor geen leges meer in rekening gebracht worden. Dit zorgt, naast de verwachte daling van aanvragen, voor een daling aan legesinkomsten. Daarnaast verwachten we dat de kwaliteitsborging voor burgers en bedrijven zal leiden tot een kostenverhoging. Wat de burgers en bedrijven minder betalen aan leges zal naar verwachting niet de meerkosten compenseren van het inhuren van een gecertificeerde kwaliteitsborger. Daarnaast worden er aan bouwers ook hogere eisen gesteld die naar verwachting zullen zorgen voor hogere bouwkosten.

Gezien het feit dat de komende twee jaar nog intensieve ondersteuning nodig is voor burgers en bedrijven kan er per 1 januari 2024 nog niet op personeel bezuinigd worden. Het Rijk heeft echter wel voor 2024 en 2025 frictiegelden beschikbaar gesteld om de kosten te kunnen dekken. Het negatieve financiële effect zal dan ook pas na 2026 zijn intrede doen.

3.4 Integraal huisvestingsplan

Gemeente Noardeast-Fryslân staat voor verschillende mogelijkheden én uitdagingen op het gebied van onderwijshuisvesting. De gemeente en schoolbesturen hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om onderwijshuisvesting. De gemeente heeft een zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Dit betekent dat de gemeente ervoor moet zorgen dat er voldoende en adequate onderwijshuisvesting is voor het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en voortgezet onderwijs in de gemeente. In de door de raad vastgestelde Integraal huisvestingsplan (IHP) voor het onderwijs is invulling gegeven aan deze zorgplicht.

De financiële vertaling van het IHP is opgenomen in de begroting 2023. Door stijgende bouwkosten, aanbestedingservaringen uit omliggende gemeenten, aangepaste normbedragen, wijzigingen in de planning en toevoeging van uitbreiding Campus Kollum dienen de bedragen voor het IHP bijgesteld te worden in de begroting 2024-2027.

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Integraal huisvestingsprogramma 2023	0	-1.500	-1.500	-1.500
Herziening IHP	0	-300	-1.600	-3.200
Bijstelling IHP	0	1.200	-100	-1.700

3.5 Bedrijfsvoering

3.5.1 Opheffen centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

Na de fusie van Dongeradeel, Kollumerland c.a. en Ferwerderadiel tot de gemeenten Noardeast-Fryslân, werken Dantumadiel en Noardeast-Fryslân vanaf 2019 samen conform de Centrumregeling en een Dienstverleningshandvest. Noardeast-Fryslân is de

centrumgemeente en voert daarmee, op basis van mandaat, de dienstverlening uit voor de gemeente Dantumadiel, de gastgemeente.

In 2022 is de samenwerking tussen Dantumadiel en Noardeast-Fryslân geëvalueerd. Dat heeft geleid tot het besluit om bovengenoemde samenwerking -en daarmee de Centrumregeling- op te heffen met ingang van 1 januari 2024. Het gevolg van dit besluit is dat de ambtelijke organisatie Noardeast-Fryslân, die werkt voor beide gemeenten en volgens een vastgestelde verdeelsleutel bekostigd wordt door beide gemeenten, ontvlochten wordt per 1 januari 2024.

Ontvlochten houdt in dat een herverdeling van formatie en middelen plaatsvindt op basis van de vastgestelde verdeelsleutel. Het gaat in beginsel om alle gemeentelijke taken, voor zover deze niet aan anderen zijn op- of overgedragen of er anderszins afspraken zijn gemaakt. In januari 2023 is een raming gemaakt van de kosten voor de ontvloechting. De kosten voor deze ontvloechting worden door beide gemeenten op basis van 50-50 % verdeeld, dit is conform het daartoe door Deloitte opgestelde Opheffingsplan.

3.5.2 Ombouw organisatie

Vanaf 2024 kan de organisatie zich, na de ontvloechting, volledig richten op de eigen gemeente en zullen (uitgezonderd van de werkzaamheden in de dienstverleningsovereenkomsten) geen diensten meer voor Dantumadiel worden verricht.

In de nieuwe, ontvlochten situatie kan met nieuwe energie invulling gegeven worden aan de missie en visie vanuit een krachtig samenspel tussen het eigen bestuur, de samenleving van Noardeast-Fryslân en de organisatie. Deze hernieuwde oriëntatie op de eigen gemeente versterkt de organisatie in haar streven om kwaliteit op maat te leveren aan bestuur, inwoners, partners en samenleving én om focus te hebben voor de belangen van de gemeentelijke stakeholders, nu en in de toekomst.

Hiervoor wordt geïnvesteerd in de organisatie. Om een sterke wendbare en organisatie te kunnen zijn. Een organisatie midden in de maatschappij, als een betrouwbare partner voor inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld. Een organisatie die garant staat voor goede dienstverlening, die ondersteunt, stimuleert en faciliteert en waar nodig als vangnet optreedt. Die beleid samen met inwoners en doelgroepen ontwikkelt. Die werkt op basis van duidelijke bestuurlijke doelen, daar periodiek verantwoording over aflegt en bijstuurt als dat nodig is. Een organisatie waar mensen graag werken. Daarom wordt ook geïnvesteerd in goed werkgeverschap. De kosten voor de investering komen voor rekening van Noardeast-Fryslân.

3.5.3 Huisvesting

Afgelopen mei is gebouwdeel C (feestelijk) geopend en in gebruik genomen. Hiermee is de eerste stap succesvol afgerond. De volgende stappen zijn de nieuwbouw voor gebouwdeel B en de revitalisatie van de gebouwdelen A1 en A2. Hoewel deze stappen in fasen worden uitgevoerd zullen de voorbereidende werkzaamheden voor deze bouwdelen vanaf juli gelijktijdig gestart worden. Doordat een vleugel van bouwdeel C te maken heeft gehad met wateroverlast dienen eerst de herstelwerkzaamheden hiervoor begeleidt te worden.

De voorbereidende werkzaamheden voor bouwdeel A en B bestaan onder andere uit het aanbesteden van de diverse adviesdiensten en het betrekken van direct betrokkenen (dit zijn in ieder geval de interne medewerkers die in de bouwdelen gehuisvest worden alsook omwonenden). Zodra de aanbestedingen zijn afgerond kan het ontwerp en de inrichting bepaald worden. Voor een groot deel zal de inrichting van bouwdeel C doorgezet worden naar bouwdeel B. Naast dat er in bouwdeel B medewerkers worden gehuisvest zal een deel van het gebouw ook bestaan uit vergaderkamers en een werkcafé. Daarnaast zal de raadzaal zijn definitieve bestemming krijgen in bouwdeel B.

Het gemeentehuis in Kollum is verkocht en zal eind juni overgedragen worden aan de nieuwe eigenaren. Dit betekent dat de werkzaamheden voor het verhuizen van de medewerkers naar bouwdeel C en het leeghalen van Kollum in mei van start zijn gegaan. Het gemeentehuis in Ferwert wordt gebruikt voor de opvang van Oekrainers. Vandaar dat de datum van eigendomsoverdracht nog niet exact is aan te geven. De verwachting is dat de verkoop van het gemeentehuis in Ferwert een opbrengst zal geven die boven de boekwaarde ligt. De meeropbrengst zal volgens het bestaande beleid terugvloeien in de algemene reserve. De wegvallende exploitatiebudgetten worden aangewend ter dekking van de kosten van de centrale huisvesting.

3.5.4 ICT

In 2021 is het Informatieplan Samen Digitaal opgesteld en geaccordeerd met daarin de lange termijnvisie op de gewenste ontwikkeling van de gemeentelijke ICT. Deze visie zorgt ervoor dat we voor de gewenste richting van onze ICT-ontwikkeling kunnen vormgeven, rekening houdend met de veranderingen in de samenleving, ontwikkelingen op het gebied van techniek en leveranciers en veranderende wetgeving. De uitgangspunten van deze visie zijn:

- **Maximaal dienstverlenend:** maximaal tevreden burger voor alle soorten van dienstverlening;
- **Flexibel en schaalbaar:** snel inspelen op nieuwe wetgeving, technologie of klantverwachtingen;
- **Kostenbewust en sober:** kosten afwegen tegen de baten en business case gedreven werken.

Voor 2024 hebben wij ons door de aanstaande ontvlechting beperkt tot onvermijdelijke investeringen:

- e-Depot, record management: Zonder e-Depot en record management functionaliteit kunnen we niet of heel moeizaam voldoen aan onze verplichtingen m.b.t. de archiefwet.
- Digitale Dienstverlening frontoffice: Het dienstverleningsconcept gaat uit van een aantrekkelijk en gemakkelijk digitaal kanaal. Burgers besparen tijd doordat zij 24x7 online terecht kunnen. En door het voorinvullen en slimme controles komen de aanvragen goed in onze administratie terecht. Dit levert veel tijds winst op en kwaliteitsverbetering.
- Applicatie voor Leerling vervoer: De Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs vereisen goede, inzichtelijke, betrouwbare en digitale uitvoering van administratie.
- Programma digitale dienstverlening Sociaal Domein: Door de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer krijgen inwoners en ondernemers het recht om digitaal met de overheid te communiceren. Dit stelt nieuwe eisen aan ons digitale kanaal. Door digitalisering verschuift werk van medewerker naar burger waardoor we bij toekomstige toenemende krapte op de arbeidsmarkt toch dezelfde dienstverlening kunnen blijven bieden.

Voor bovenstaande projecten is incidenteel € 355.000 benodigd en bedragen de jaarlijkse exploitatiekosten € 181.000. Dit wordt gedekt vanuit het restant-budget van de Stelpost kapitaallasten vervangingsinvesteringen in 2023 en 2024.

Voor de structurele ICT bijdragen wordt voor 2024 een flinke kostenstijging verwacht. De begroting van SSC Leeuwarden kent in 2024 een uitzetting van 12%. Voor een groot deel wordt dit veroorzaakt door een toename van de personeelskosten maar ook aangepaste indexering voor de levering van goederen en diensten alsmede een toename in noodzakelijke beveiligingsmaatregelen. Ook zien we een flinke stijging van de kosten van het softwareonderhoud een toename van de inzet van ICT-middelen veroorzaakt door het

structureel invoeren van het thuiswerken. Uit de prognoses blijkt dat er rekening dient te worden gehouden met toename van de ICT-kosten van zo'n 10% hetgeen resulteert in een structurele verhoging van het budget van € 320.000.

3.5.5 Budgethouderschap

In de begroting 2023 is aangegeven dat er een beperkt zicht is bij medewerkers en managers op de budgetten en dat men zwaar leunt op de kennis van de medewerkers van financiën. Dit is erg risicovol, want de budgethouders dragen wel verantwoordelijkheid voor de rechtmatige besteding van "hun" budget en ook voor de bewaking daarvan. Financiën is daarin faciliterend.

Het college heeft de volgende acties gedaan om het bewustzijn te vergroten:

- Begin 2023 is Financiën langs alle budgethouders gegaan om uitleg te geven over de rechten en plichten van budgethouders.
- Er worden maandelijks gesprekken gevoerd met financiën en P&O over bedrijfsvoering budgetten en formatie.
- Er zijn rapportages gemaakt die de gegevens uit het salarissysteem Afas combineert met gegevens uit het financieel systeem.
- In het Overleg Directie en Clusterhoofden (ODC) is een voorstel aangenomen waarin staat dat de directie elk kwartaal met de clusterhoofden de stand van zaken met (vooreerst) de volgende onderwerpen bespreekt:
  1. Sturings gegevens per cluster (niet financieel):
Begrote aantallen 2023 – werkelijke aantallen
  2. Financieel:
    - a. Kredietoverzicht van alle uitvoerings- en projectbudgetten (niet-bedrijfsvoering);
    - b. Kredietoverzicht van alle bedrijfsvoering budgetten (personeel, inhuur, opleiding, ziekte, team/clusterbudget).
  3. Personeel:
    - a. Formatie-/bezettingsoverzicht;
    - b. Door aansluiting met Financiën:
      - i. Voortgang besteding personele budgetten;
      - ii. Vacaturebudget
  4. Dienstverlening:
    - a. Gemiddelde afdoeningstermijn ingekomen brieven uit REX;
    - b. Overzicht openstaande stukken > bijv. 30 dagen;
    - c. Overzicht aantal telefoonnotities: ingekomen, gemiddelde afdoeningstermijn en werkvoorraad;
    - d. Gemiddelde betaaltermijn facturen, aantal overschrijdingen afgesproken betaaltermijn;

Van uit het cluster Yntern Advies en Stipe worden de financiële overzichten voorbereid en beschikbaar gesteld aan de clusterhoofden. Naast al deze acties zal ook de verbetering van de planning en control cyclus en het toegroeien naar kwartaal rapportage voor de raad zorgen voor meer inzicht en mogelijkheid tot bijsturen.

4. NIEUW BELEID

In aansluiting op de voorgaande hoofdstukken wordt in dit hoofdstuk ingegaan op nieuwe beleidsontwikkelingen die in deze kadernota verwerkt zijn.

4.1 Onuitstelbaar en Onvermijdbaar

Bij het vaststellen van de begroting 2023-2026 was het beeld dat het structureel meerjarenperspectief in de laatste jaarschijven onder druk stonden. Met dit uitgangspunt is de uitvraag van nieuw beleid in de organisatie uitgezet. Hierbij is aangegeven dat in eerste instantie alleen structurele voorstellen verwerkt kunnen worden die voldoen aan de criteria onuitstelbaar en onvermijdbaar of die in lijn zijn met het coalitieakkoord. De criteria houden het volgende in:

Uitgaven zijn onuitstelbaar als deze direct noodzakelijk zijn en niet uitgesteld kunnen worden. Hierbij mag uitstel niet leiden tot grotere (financiële) gevolgschade of kapitaalvernietiging.

Uitgaven zijn onvermijdbaar als het gaat om uitgaven op basis van een wet, contract of overeenkomst.

Op basis van deze uitvraag zijn de volgende voorstellen verwerkt in de kadernota 2024-2027. Het gaat hierbij om de volgende structurele mutaties:

Bedragen (x € 1.000)				
Nr.	Prog.	Omschrijving	Krediet	Bedrag (structureel)
1	1	Herhuisvesting gemeentewerven	5.700	213
2	1	Tegemoetkoming reiskosten woon-werkverkeer		450
3	2	Onderhoud applicatie subsidievolg- en afhandelsysteem		30
4	2	Planningssysteem sportaccommodaties		15
5	5	Werkbudget de Klyster		15
6	6	Projectleider Monumenten		88
7	6	Bermen ecologisch beheren en onderhouden	420	91
8	6	Brugbediening tussen de middag		37
9	-	Beleidsadviseur Land- en tuinbouw		99
10	-	Privacyofficer		61
11	-	Beleidsadviseur Veiligheid		132
Totaal				1.231

Op basis van bovenstaande voorstellen bedraagt de structurele exploitatielast vanaf 2024 € 927.000. De kapitaallasten van de investeringen die in 2024 aangeschaft worden, hebben vanaf 2025 een financieel gevolg. De structurele exploitatielast vanaf 2025 bedraagt € 1.231.000. Deze financiële gevolgen zijn verwerkt in de kadernota 2024-2027.

Naast voorstellen met een structureel effect zijn er de volgende onderwerpen met incidentele effect op genomen in deze kadernota:

Bedragen (x € 1.000)				
Nr.	Prog.	Omschrijving	Krediet	Bedrag (incidenteel)
12	1	Uitwerking huisvestingsprofiel werven en buitendienst		200
1	1	Herhuisvesting gemeentewerven (afboeken boekwaardes)		97
13	2	Onderzoek toekomst scholen Noordoosthoek in het kader van het kleine scholen beleid		25
14	2	Kleine initiatieven		100
15	2	Huisvestingsaanvragen programma 2023		33
16	2	80 jaar vrijheid herdenken en vieren in 2025		100
3	2	Aanschaf applicatie subsidievolg- en afhandelsysteem		50
17	2	Ontwikkeling museum Kollum		45
18	2	Verduurzamings- en verbouwingsbudget dorpshuizen		400
19	2	Subsidies voor overdracht opstallen sportparken Kollumersweach en Aldwâld		50
20	2	Sloop oude kleedkamers Hallum		60
4	2	Planningssysteem sportaccommodaties		40
21	4	Lokale Inclusie Agenda (LIA)		245
22	4	Budget economische ontwikkeling		200
23	4	Budget recreatie en toerisme 2024-2027		160
24	4	Leaderprogramma 2023-2027		220
25	5	Integrale Klimaatagenda Noardeast-Fryslân		283
26	5	Ljochtbus		168
27	5	Onderzoek inzet flexwoningen		31
28	5	Omgevingsprogramma Kollum en Hallum		65
29	5	Prinslocatie		200
30	6	Baggeren Ferwerterfeart		250
31	6	Uitvoeringsprogramma Gemeentelijk mobiliteitsplan (GMP)		700
32	-	Formatie doorontwikkeling organisatie		785
Totaal				4.507

Op basis van bovenstaande voorstel zal incidenteel € 4.507.000 beschikbaar gesteld worden. Deze middelen worden gedekt uit de Algemene reserve.

In Bijlage 2 is per nieuw beleidsvoorstel een onderbouwing opgenomen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Technische uitgangspunten

De algemene technische uitgangspunten voor het opstellen van de begroting 2024 zijn:

- De raming van lasten en baten van bestaand beleid vindt plaats op basis van analyses en niet uitsluitend op basis van inflatie indexering.
- De raming van gemeentelijke bijdragen aan externe instanties vindt plaats op basis van de meest recente begrotingen van deze partijen.
- Voor de meerjarenbegroting wordt geraamd op basis van constante prijzen.
- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten en incidentele baten zijn voornamelijk dekkingsmiddel voor incidentele lasten.
- De algemene reserves en de weerstandscapaciteit voldoen aan normen die zijn gebaseerd op een risicoanalyse (op te nemen in de paragraaf risicobeheersing en weerstandsvermogen).
- De financierings- en schuldpositie en het kasstroomsaldo voldoen aan de normen van de Economische Monetaire Unie (EMU) en de Wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën).
- Door middel van de in de begroting opgenomen onderhoudsplannen wordt te allen tijde ruimte gelaten voor onderhoud van kapitaalgoederen in overeenstemming met de door de raad vastgelegde kwaliteitsniveaus.
- Vrijvallende kapitaallasten van vervangingsinvesteringen met betrekking tot de bedrijfsvoering blijven beschikbaar voor noodzakelijke vervangingen in de bedrijfsvoering.

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de volgende parameters.

Begrotingsparameter	Aan te houden waarde
Prijseffect bij interne budgetten (m.b.t. de leveringen binnen de gemeente)	Geen vaste aanpassingen, maximaal volgens de Prognose van de HCPI (geharmoniseerde consumentenprijsindex) van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP) van maart 2023: 3,2%.
Prijseffect bij externe budgetten (uitgaven)	Geen vaste indexering, eveneens maximaal volgens CPB-prognose van de HCPI 2023: 3,2%.
Rente % (voor interne verrekeningen: kosten kort geld, rekenrente reserves, kapitaallasten)	Uitgegaan wordt van het volgens BBV-bepalingen berekende omslagpercentage. Voor 2023 is deze vastgesteld op 1,2%
Cao-loonstijgingspercentage (betreft stijging bovenop periodieke loonstijging)	Loonvoet sector overheid op basis van CBP CEP raming maart 2023: 5,2%.

Meicirculaire

De meicirculaire 2023 informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen – inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2023 en verder. Daarnaast bevat de circulaire informatie over andere financiële onderwerpen die voor de gemeenten van belang zijn.

De effecten voor iedere individuele gemeente moeten doorgerekend worden. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het programma Frontin PAUW. De circulaire is op 31 mei 2023 uitgekomen en de effecten zijn vertaald in het structureel kader.

Bijlage 2: Onderbouwing Nieuw Beleid

Nieuw Beleid

Nr.	Prog.	Wethouder	Voorstel	Onderbouwing	Krediet	Exploitatie	Reserve	I/S
1	1	J. Kramer	Herhuisvesting gemeentewerven	Herhuisvesting werven Ferwert-Ternaard-Dokkum.	5.700.000	213.000	97.000	I/S
2	1	A.J. Soepboer	Vorbereidingskrediet voor uitwerking huisvestingsprofiel werven en buitendienst.	Het maken van een compleet huisvestingsprofiel door in te huren projectleider (en eventueel extra mensen voor uitwerking) voor de werven NF, garage, kantoren, milieustraten. Inclusief alle randvoorwaarden. Betreft: Plannen, kosten en baten berekeningen, (voor)ontwerpen, uitwerken en voorbereiding (nieuw) bouw activiteiten. Inclusief samenwerking met andere partners (Dokwurk), het totale keten beleid (andere afdelingen) gebiedsgericht werken, milieustraten, garage en optimale bedrijfsvoering. Dit inclusief planologische effecten van vrijkomende locaties zoals mogelijk centrumgebied Dokkum waar de stadswerf in ligt.	0	0	200.000	I
3	1	J. Kramer	Tegemoetkoming reiskosten woon-werk	Onze concurrentiepositie is verslechterd, de gemeenten Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel, Het Hogeland, Westerkwartier, Noordenveld en Opsterland hebben een kilometervergoeding en Dantumadiel zet deze ook op de PPN. Verder in het kader van aantrekkelijk werkgeverschap wil de gemeente deze tegemoetkoming verstrekken. Nr. 2 in de top 10 secundaire arbeidsvoorwaarden van werknemers, 85% van ondervraagden geeft aan deze arbeidsvoorwaarde 'zeer belangrijk' te vinden.	0	450.000	0	S
4	1	J. Kramer	Directiebesluit Structurele Formatie Opvang vluchtelingen	Formatie projectleider vluchtelingenopvang (1 fte), tijdelijke formatie tot en met februari 2025.	0	160.000		I
4	1	J. Kramer	Dekking projectleider vluchtelingenopvang	Dekking: Formatie projectleider vluchtelingenopvang (1 fte), tijdelijke formatie tot en met februari 2025.	0	-160.000		I
5	2	J.D. de Vries	Onderzoek naar toekomst scholen Noordoothoek ikv kleine scholen beleid	In de Noordoothoek van onze gemeente staan 2 kleine scholen (Munnekezijl en Burum) en een 3e is onlangs gesloten. Samen met Arlanta willen we onderzoeken hoe we onderwijs in dit gebied op een toekomstbestendige en op redelijk korte afstand van huis kunnen organiseren.	0	0	25.000	I
6	2	A.J. Soepboer	Kleine initiatieven die niet uit het dorpen-/wijkenfonds kunnen	Op dit moment bestaat er een soortgelijke bestemming waaruit bedragen gehaald kunnen worden die niet uit het dorpen- en wijkenfonds (DWF) gehaald kunnen worden. Het Dorpen- en Wijkenfonds is een fonds waaruit middelen gehaald kunnen worden om projecten te realiseren. Gaandeweg het jaar blijkt echter dat er ook projecten zijn die niet onder het dorpen- en wijkenfonds vallen. Er kan dan gebruik worden gemaakt van een hardheidsclausule, maar dan gaat het ten koste van andere projecten. Door het instellen van extra pot kunnen initiatieven van onderop worden gestimuleerd. Het budget voor dit jaar is reeds voor een gedeelte op dus er wordt om een hoger bedrag gevraagd voor komend jaar.	0	0	100.000	I
7	2	J.D. de Vries	Huisvestingsaanvragen programma 2023	Cameratoezicht scholen.	0	0	33.000	I
8	2	A.J. Soepboer	80 jaar vrijheid herdenken en vieren in 2025	Voor de herdenkingen en vieringen van 80 jaar bevrijding in 2025 een subsidieregeling maken en uitvoeren. In 2024 zullen de voorbereidingen plaatsvinden en moet de regeling gemaakt en uitgevoerd worden. Dan kunnen de subsidies vóór 1-1-2025 afgehandeld worden, zodat de organisatoren tijdig het besluit hebben.	0	0	100.000	I
9	2	A.J. Soepboer	Onderhoud applicatie subsidievolg- en afhandelsysteem.	Om de subsidieaanvragen beter in beeld te krijgen en voor de klant online te kunnen volgen is een applicatie nodig. Er is een indicatie gegeven, nog niet een offerte. Incidenteel € 50.000 en structureel €30.000.	0	30.000	50.000	I/S
10	2	A.J. Soepboer	Ontwikkeling museum Kollum	Onderzoek naar en plan voor aanpassing huidige huisvesting museum Kollum in het gemeentelijk gebouw Oostenburg op basis van het toekomstplan dat het museumbestuur in 2023 opstelt.	0	0	45.000	I
11	2	A.J. Soepboer	Verduurzamings/ verbouwbudget dorpsuizen	In 2023 is gestart met de subsidieregeling Verduurzamingsmaatregelen voor maatschappelijke organisaties. O.a. dorpshuizen kunnen een subsidie aanvragen voor verduurzaming (50% van de kosten max subsidie € 20.000). Het subsidieplafond van € 300.000 is bijna bereikt. De raad wordt gevraagd extra budget beschikbaar te stellen zodat het subsidieplafond verhoogd kan worden. Er zijn een aantal grote dorpsuizen die ook plannen hebben. De voorbereidingstijd m.b.t. het maken van een projectplan en bijbehorend dekkingsvoorstel neemt veel tijd in beslag. Ook in 2024 worden aanvragen verwacht.	0	0	400.000	I
12	2	R. Slijver	Subsidies i.v.m. overdracht opstellen sportparken Kollumerzwaag en Oudwoude.	Op basis van het sportaccommodatiebeleid moeten alle opstellen op de sportparken, in de huidige staat, in eigendom worden overgedragen aan de betreffende buitensportverenigingen. N.a.v. de gesprekken hierover bleek dat de leunhekwerken rondom de sportvelden in Oudwoude en Kollumerzwaag nooit zijn vervangen en in dusdanige staat zijn dat deze eigenlijk direct aan vervanging toe zijn. De verenigingen Friese Boys en WTOC zijn van mening dat (een gedeelte van) deze kosten voor rekening van de gemeente zouden moeten komen. Gezien deze situatie lijkt dit niet een onredelijk voorstel. Op de andere sportparken zijn de leunhekken in de loop van de jaren wel een keer vervangen, maar in deze dorpen is dat niet het geval.	0	0	50.000	I
13	2	R. Slijver	Sloop- en overige kosten t.b.v. oude kleedkamers Hallum.	Bij het sportpark in Hallum staat nog de oude accommodatie van s.c. Wykels Hallum. Deze accommodatie (kantine en kleedkamers) kunnen nu worden gesloopt. De kantine is eigendom van Wykels Hallum, maar de kleedkamers zijn in eigendom van de gemeente. De kosten van de sloop van de kleedkamers komen dan ook voor rekening van de gemeente. Na de sloop moet de grond moeten worden geëgaliseerd en er zullen ook nieuwe bomen / struiken moeten worden geplaatst. Voor de sloopkosten en nieuwe bosschages vragen we in totaal een bijdrage aan van € 60.000.	0	0	60.000	I
14	2	R. Slijver	Planningsysteem sportaccommodaties	Het huidige planningsysteem voor de binnensportaccommodaties (Hire-It) is verouderd en wordt inmiddels niet meer ondersteunt door de leverancier. Dit betekent o.a. dat wanneer dit planningsysteem nu uit zou vallen er weer handmatig moet worden gepland. Ter vervanging van het planningsysteem moet er een nieuw systeem komen en de wens bestaat om een toekomstig planningsysteem aan te schaffen dat o.s. gebruiksvriendelijk is, last-minute huur van sportaccommodaties mogelijk maakt, inkoop van de planning voor vereniging mogelijk maakt enz. Er zijn wel systemen die dit mogelijk maken en voor de aanschaf van een dergelijk systeem schatten we de eenmalige kosten op € 40.000. de structurele kosten schatten we op € 15.000 per jaar.		15.000	40.000	I/S
15	2	J.D. de Vries	Lokale Inclusie Agenda (LIA)	Doel Lokale Inclusie Agenda: bereiken van een inclusieve samenleving => een samenleving waarin iedereen optimaal mee kan doen, maakt niet uit wat je leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen zijn. 1e jr € 165.000 en volgende jaren € 40.000 pj	0	0	245.000	I
16	3	J.D. de Vries	Toezicht kinderopvang	Betreft toezicht op kinderopvang. Deze taken worden uitgevoerd door de GGD. In de voorgaande jaren werd 5% van de gastouders gecontroleerd. Sinds 2023 is de toezichtnorm opgehoogd naar 50%, dit in het kader van de intensivering van het toezicht op de gastouderopvang. Via het gemeentefonds zijn hier extra (ongeoordeelde) gelden voor beschikbaar gekomen.	0	34.000	0	S
16	3	J.D. de Vries	Toezicht kinderopvang	Dekking AU	0	-34.000	0	S

Nr.	Prog.	Wethouder	Voorstel	Onderbouwing	Krediet	Exploitatie	Reserve	I/S
17	4	B. Koonstra	Budget economische ontwikkeling 2024 e.v.	1. Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven 2. Creëren en realiseren van randvoorwaarden voor detailhandelsbeleid dmv detailhandelvisie en beeldkwaliteitsplan winkelgebieden. Budget voor werkgroep binnenstad. 3. Toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid dmv ondersteuning energietransitie en bevorderen duurzame transitie landbouw.	0	0	200.000	I
18	4	R. Slijver	Budget recreatie en toerisme 2024-2027	Bevorderen toerisme dag- en openluchtrecreatie d.m.v. opstellen havenbeleid, uitvoering van onderdelen van de toeristische visie, stimuleringsbijdragen voor projecten en initiatieven, datamonitoring en register, beheerskosten informatie- en routeborden	0	0	160.000	I
19	4	A.J. Soepboer	Leaderprogramma	Het LEADER-programma is een Europees subsidieprogramma gericht op het financieren van projecten op het platteland. In het LEADER-programma staat de sociaal economische ontwikkeling en het versterken van de sociale cohesie centraal. Dit is uitgebreid met thema's als klimaat, milieu, water, landschap en biodiversiteit. De ANNO gemeenten hebben bij monde van de colleges aangegeven graag deel te willen nemen aan het nieuwe LEADER-programma. In totaal zal 5,6 miljoen beschikbaar komen voor het gebied. Voor de ANNO-gemeenten bedraagt dit 0,6 miljoen, voor de provincie € 2,2 miljoen en de € 2,8 miljoen	0	0	220.000	I
20	5	R. Slijver	In 2030 is Noardeast Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten (programma 5). Integrale klimaatagenda Noardeast-Fryslân	De brede en integrale klimaatagenda van de gemeente Noardeast-Fryslân is er nog niet, maar zal een integraal, uitvoeringsgericht en dynamisch document worden met een groot aantal programmajijnen. Niet alleen gericht op klimaatadaptatie, circulaire economie en biodiversiteit, maar breder opgezet zodat het alle facetten van duurzaamheid omvangt, waaronder ook Brede Welvaart en de implementatie van de SDG's. De startnotitie klimaatagenda verschijnt begin juni 2023. Het plan van aanpak staat gepland voor eind december 2023. De uitvoeringsagenda met uitgewerkte programmajijnen wordt na de zomer 2024 aan de raad voorgelegd. De uitvoering van de eerste programmajijnen start eind 2024. Met het woord agenda impliceren we waar we heen willen, wanneer we dat gaan doen en welke acties daarvoor al lopen of nog genomen moeten worden. Voor 2024 € 283.000 incidenteel.	0	0	283.000	I
21	5	R. Slijver	Ljochtbus	In 2022 zijn er twee Ljochtbussen opgezet in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel, in nauwe samenwerking met Thús Wonen. Tweemaal twee klusmannen van Dokwurk bemannen de bussen en rijden door de gemeente om de bewoner volledig te ontzorgen in het treffen van kleine energiebesparende maatregelen. Denk bijvoorbeeld aan radiatorfolie, tochtstrips en ledlampen. Energiearmoede is een urgent probleem in Noardeast-Fryslân en de Ljochtbus is een heel concreet voorbeeld van hoe wij als gemeente in samenwerking met de woningcorporatie energiearmoede bestrijden. Op moment van schrijven zitten beide Ljochtbussen nog goed vol, voor de komende 2,5 maand. Het personeel en een deel van de materialen worden bekostigd door de gemeenten. Voor 2022 en 2023 wordt dit gefinancierd uit het 'Plan van aanpak energiearmoede', dat op 15 december jl. door de raad is vastgesteld. Om de Ljochtbussen in stand te houden, is voor 2024 financiering nodig vanuit de PPN. Voor het aanwenden van het budget is het een vereiste dat dantumadiel tevens een additioneel bedrag van € 72.000 zal bijdragen.	0	0	168.000	I
22	5	A.J. Soepboer	Werkbudget Klyster	NME: educatie natuur en duurzaamheid, onderverdeeld in 5 hoofdthema's: afval/grondstoffen - water/klimaat - natuur/biodiversiteit/landschap - voedsel/gezondheid - energie/duurzaamheid. Voor het aanwenden van het budget is het een vereiste dat dantumadiel 25,65% (5.312,- euro) zal bijdragen.	0	15.000	0	S
23	5	B. Koonstra	Middelen onderzoek en inzet flexwoningen	Onderzoek naar en reservering voor inzet flexwoningen.	0	0	31.000	I
24	5	B. Koonstra	(Omgevings)programma Kollum en Hallum.	De hoofdlijn van de fysieke leefomgeving komt in de Omgevingsvisie. Voor Regiostad Dokkum wordt niet een afzonderlijke visie gemaakt, maar deze komt in Hoofdstuk Regiostad Dokkum in de OV. De uitwerking, maatregelen en concrete met projecten en prioritering daarvan komt in (Omgevings)Programma Regiostad Dokkum. Het is tevens de bedoeling dat dit ook zal gebeuren voor Kollum en Hallum. Dus een (Omgevings)Programma Kollum en Hallum. Er is een inschatting opgesteld voor Programma Regiostad Dokkum van € 60.000. Er is geen ambtelijke inzet mogelijk voor dit onderwerp, vandaar dat de gemeente dit als compleet pakket zal moeten uitbesteden aan een adviesbureau. De verwachting is dat er voor Kollum en Hallum samen, een budget van € 65.000 benodigd is.	0	0	65.000	I
25	5	B. Koonstra	Middelen voor de Prinslocatie.	Als onze lopende aanvraag voor de Woningbouwimpuls wordt gehonoreerd en er subsidie voor dit project wordt verleend moet er o.b.v. de subsidieregeling binnen drie jaar met de bouw van de eerste woning zijn begonnen. Om dat te halen is het nodig dat de organisatie tijdelijk wordt versterkt met capaciteit om het verzamelen en samenstellen van de ruimtelijke onderbouwing te verzorgen. Daarvoor hebben we een offerteverzoek gedaan, waarop een bruikbaar aanbod is gekomen. Het ontbreekt aan voldoende capaciteit om voor dit complexe project een procedurist in te zetten die als spin in het web kan functioneren om tijdig de juiste informatie aangeleverd te krijgen van de onderzoeksbureau's. Bij deze inzet rekenen wij ook de het construeren van de ruimtelijke onderbouwing, het voegen van de onderbouwing in en het opstellen van het Ontwikkelplan, het voegen van die onderbouwing in de anterieure grondexploitatieovereenkomst en uiteindelijk in het ontwerpbestemmingsplan. De hele ruimtelijke procedure moet worden begeleid en gecoördineerd. De aan te trekken capaciteit wordt aldus ingezet voor proces en samenwerking, Businesscase en middelen, Planontwerp en kwaliteit, Milieu, planologie en juridica en omgevingsparticipatie & communicatie. Verder zal op afroep een extern planeconoom worden ingezet om de gemeentelijke belangen goed te borgen in een anterieure grondexploitatieovereenkomst. Overigens zal een deel van de kosten daarvan volgens wettelijke normen worden verhaald op de ontwikkelaar, gelet op de belangenverdeling tussen gemeente en ontwikkelaar.	0	0	200.000	I
26	6	A.J. Soepboer	Projectleider Monumenten	Projecten monumenten, voorbereiding, uitwerking en toezicht. Contacten met en ondersteuning van monumentenstichting. Er is alleen geld voor 2023 beschikbaar gesteld.	0	88.000	0	S
27	6	A.J. Soepboer	Bermen zo optimaal mogelijk ecologisch beheren en onderhouden	Bermonderhoud d.m.v. sinusmaaien voor optimaal biodivers resultaat. Voor een ander maaieregime is ook ander materiaal nodig.	420.000	91.000	0	S
28	6	A.J. Soepboer	Uitbreiding formatie brugbediening tussen de middag	Brugbediening i.v.m. extra openstelling afspraken Provincie. Bestuurlijk is in de vorige college termijn besloten om de brugbediening in eigen beheer te doen. Daarbij is de afspraak gemaakt om ons als gemeente Noardeast-Fryslân wel te conformeren aan de bedieningstijden tussen de middag. (tussen 12 en 13 uur werden de bruggen niet bediend) Zodoende ontstaat uniformiteit in brugbediening in de gehele Provincie.	0	37.000	0	S

Nr.	Prog.	Wethouder	Voorstel	Onderbouwing	Krediet	Exploitatie	Reserve	I/S
29	6	AJ. Soepboer	Baggeren Ferwerterfeart	In 2022 heeft Wetterskip Fryslân ons aangeboden gezamenlijk baggerwerk in de Ferwerterfeart uit te voeren wat voor ons resulteert in een F-klasse bevaarbare opvaart (sloepen). Hiervan kunnen we het onderhoud overdragen aan het waterschap. Van de gemeente wordt 250.000 euro gevraagd. In januari 2023 hebben we als gemeente een brief gestuurd aan het waterschap dat we als gemeente hier positief in staan en in 2023 gaan onderzoeken of intern en extern financiering gevonden kan worden en hoe de provincie in de overdracht van de vaarweg staat. Totale kosten € 2 miljoen.	0		250.000	I
30	6	P. Braaksma	Uitvoeringsprogramma GMP	Op dit moment wordt vanuit verkeer en vervoer gewerkt aan het opstellen van een gemeentelijk mobiliteitsplan (GMP) voor Noardeast-Fryslân. Onderdeel is een uitvoeringsprogramma. Hierin zijn maatregelen opgenomen voor alle verkeer en vervoer thema's, zoals verkeersveiligheid, fietsverkeer en duurzame mobiliteit. Voor een deel van de maatregelen, de verkeersveiligheidsmaatregelen, is € 481.000 subsidie beschikbaar. De gemeenten dient eenzelfde bedrag, € 481.000, te financieren. Naast verkeersveiligheid omvat het uitvoeringsprogramma andere thema's zoals fietsinfrastructuur en duurzame mobiliteit zoals laadinfrastructuur en deelmobiliteit. Hiervoor is € 219.000 benodigd.	0	0	700.000	I
31			Formatie doorontwikkeling organisatie	Structureel alleen functies meegenomen die onvermijdelijk zijn: Beleidsmedewerker Landbouw- en Tuinbouw, Beleidsadviseur veiligheid, Privacyofficer. Verder voor de doorontwikkeling incidenteel budget in 2024 en 2025 meegenomen voor een aantal functies.	0	292.000	785.000	I/S
Totaal						1.231.000	4.507.000	